

Katarina Holstmark

POM – Programmet för odlad mångfald

- Sedan år 2000 finns ett nationellt program för att bevara den genetiska mångfalden bland de odlade växterna. Konventionen säger att alla växter och djur, deras gener och ekosystem där de lever skall bevaras.

Utsädesodling av bevarandesorter 2010

- Bevarandesorten skall finnas med på svenska sortlistan. Nordgen företräder en rad lantsorter på bevarandelistan som hittills godkänts. Det betyder att det är tillåtet att marknadsföra och odla utsäde av dessa sorter.

Nordgen

- NordGen är en institution under Nordiska ministerrådet. Huvudkontor för växter finns i Alnarp NordGen skog och NordGen Husdjur finns i Ås utanför Oslo
- Nordgen står som sortföreträdare på de listade sorterna i bifogad bilaga.
- 30 000 fröprover finns bevarade idag på NordGen,

Ordförklaring

- **Lantsort**
En gammal sort framodlad av lantbrukare i ett visst område. Ex. Hallands Lantvete, Ölandsvete, Bohushavre
- **Kultursort.**
Samlingsnamn för intressanta äldre sorter. Ex. Enkornsvete, sorter av Emmervete, Speltvete, Lantsorter samt äldre marknadssorter som Hansa och Aros.
- **Bevarandesort**
En äldre sort som tas upp på en nationell lista för sorter som av Jordbruksverket bedöms viktiga att hålla kvar i odling.
- **Marknadssort**
En saluförd förädlad sort upptagen på en nationell sortlista.

Olika typer

- **Speltvete** även kallad **Dinkel**
En ursprunglig vetetyper med kärnan innesluten i hårt fröskal. Fuldinkel – förädlad spelt utan skal högre skörd sämre näringsinnehåll
- **Emmer** föregångare till dinkel. Korsning mellan enkorn och getgräs. Har ett svagare gluten kan kokas som ris eller pasta.
- **Naken havre** Kärnornas skal släpper under tröskning härstammar från Kina och Mongoliet. Högkvalitativt protein och hög E vitamin halt
- **Naket korn** vanlig redan under bronsåldern. Kärnornas skal släpper redan vid tröskning.
- Högt innehåll av beta-glukaner, antioxidanter och mineraler
- **Öläntskt Lantvete** Högt näringsinnehåll och goda bakningsegenskaper. Vårvete

Intaler Tress
PansarIII
Banco
Hansa
Jacoby Borst
Aros
Holger
Brun Spelt
Steiner Roter Tirole
Oberkulmer
Rotkorn
Hallands Lantvete

Varför

- Bra kvalitet
- Goda odlingsegenskaper
- Insats för biologisk mångfald
- Sorten kan ha en koppling till bygden – lokal tradition och en intressant historia.
- Merpris och efterfrågan
- Allelopatiska egenskaper

Odling av gamla sorter

Hushållningsällskapen m.fl 2007-2010, Lars
Olrog har lett ett projekt med
8 fältförsök med höstsorter
8 fältförsök med vårsorter

På Gotland föreningen www.allkorn.se
Västergötland www.wastgotarna.se
www.spelt.se

Egenskaper

- Bättre ogräskonkurrens
- Mindre känslighet för svampangrepp
- Långa strån- mer halm 27-48 cm längre än dagens sorter
- Liggsädesrisk
- Högre proteihalter än dagens sorter
- Sorterna Hansa, Jacoby borstvetete och Hallandslantvetete har hävdats sig väl i jämförelse med sorterna Stava och Olivin

**Hans Larsson visar på sortskillnader
under en fältvandring 2009 på Dingle**

Provbakning

Till vänster Olivin och till höger sorten Hansa från 1946

Utveckling

- Vanligen är de nya sorterna bättre avseende avkastning
- - men för ekologisk odling med lägre växtnäringsintensitet och utan bekämpningsmedel kan de fungera väl.

En såmista i ett större fält med speltvete indikerar på ogräshämmande effekt

Odlingsegenskaper

- Låg avkastning 1500 kg – 3000 kg/ha
- Hög proteinhalt 13 –19 %
- Hög falltal 340-390
- Hög råfett 3 %
- Gluten med låg elasticitet- låg volym i brödet
- Låg tkv 45 g
- Långt strå 140-150 cm
- Liggsädes risk

Odling

- Utsädesmängd 250 kg/ha oskalad (motsvarar 160 kg skalad) ca 300 plantor per kvadratmeter
- God vinterhärdighet, men plantorna är känslig för stående vatten och isbränna
- Låg kvävegiva- stråbrytning börjar redan vid 30-40 kg N/ha.
- Ej trindsäd som förfrukt och odla spannmål efter vall innan spelt.
- P och K samma som för vanlig vete
- Bra ogräskonkurrens. Tålig för ogräsharvning
- Mjöldagg, brunfläcksjuka, stinksot och dvärgstinksot
- Mognad slutet av augusti
- Lagra med skal
- Skadas kärnan vid tröskning eller skalning kan kärnans råfett börja oxidera

Växtföljder med spelt

Rödköverfrö

Rågvete

Havre

Spelt

Vete

**Åkerböna+
insådd**

Spelt + insådd

Vall I

Vall II

Höstvete

Spelt

Havre/Ärt eller Åkerböna

Åkerböna+insådd

Timotejfrö

Höstraps

Vete + insådd

Klöverfrö

Spelt

Havre

Havre + insådd

Gröngödsling

Vete

Havre/Ärt

Spelt

